

Leo Trotskij

Aktuella uppgifter i det ekonomiska uppbygget

(Till partiets IX kongress)

I. Om uppsvinget på arbetsfronten

Samtidigt som kongressen med tillfredsställelse noterar obestridda tecken på en ökande arbetsentusiasm inom det arbetande folkets mest framstegsvänliga skikt anser den emellertid det vara sin plikt, att varna alla rådsrepublikens lokala och centrala institutioner för att övervärdera redan uppnådda resultat.

Arbetsentusiasmen kan göra verkliga framsteg endast förutsatt att, för det första, partiet och fackföreningarna genom sin agitation och sina organisatoriska ansträngningar förmår sprida den från de progressiva skikten till hela den mångmiljonhövdade massan av arbetande i stad och på land; om, för det andra, centrala och lokala ekonomiska organ förmår vidta nödvändiga åtgärder för att kvantitativt och kvalitativt beakta alla aspekter av arbetsentusiasmen, att på ett bra sätt och i rätt tid ta hand om den tillströmmande arbetskraften, att i rätt tid övervinna bristen på samordning av ansträngningarna, hantverksmässigheten och "gerillakrig" på arbetsfronten¹ – så att dessa företeelser inte undertrycks utan istället blir beaktade inom ramarna för den generella statliga planen.

II. Den ekonomiska planens odelbarhet

Den viktigaste förutsättningen för landets ekonomiska pånyttfödelse är att vi orubbligt genomför en *enhetlig ekonomisk plan* avsedd för den närmaste historiska epoken. Med hänsyn till landets djupa ekonomiska ruin och direkta utarmning sönderfaller naturligtvis den ekonomiska planen i en rad logiska och av varandra betingade grundläggande uppgifter.

- a) att i första hand förbättra tillståndet inom transportsektorn, att anskaffa och bygga upp nödvändiga förråd av brödsäd, bränsle och råvaror;
- b) att satsa på maskintillverkning för transportsektorns behov och för att anskaffa bränsle, råvaror och spannmål;
- c) att öka maskintillverkningen för produktion av masskonsumtionsvaror;
- d) att öka produktionen av masskonsumtionsvaror.

Då realiseringen av nämnda plan kommer att stödja sig på teknikens senaste landvinningar är elenergin användning själva hörnstenen på den tekniska sidan. Elenergin ska utnyttjas med stor konsekvens och i överensstämmelse med de viktigaste deletapperna i förverkligandet av den ekonomiska planen:

1. Att utarbeta en plan för elektrifiering av folkhushållningen och genomföra ett minimiprogram för elektrifiering, dvs lägga fast de viktigaste punkterna i elförsörjningen och för detta ändamål använda redan *existerande* kraftverk och likaså de regionala kraftcentraler som börjat byggas i prioriterad ordning.
2. Att bygga färdigt de viktigaste och redan prioriterade regionala kraftverken och linjerna för kraftöverföring, samt att i konsekvens därmed bredda verksamheten i de fabriker som tillverkar elektroteknisk utrustning.
3. Att påbörja nästa etapp i anläggandet av regionala kraftverk, vidareutveckla högspänningsnätet och konsekvent satsa på att elektrifiera de viktigaste produktionsprocesserna.
4. Att elektrifiera industrin, transportsektorn och lantbruket.

Rådsrepublikens ekonomiska centra måste i sina planer och kalkyler utgå från denna ekonomiska huvudplan för den närmaste tiden och måste mobilisera sina viktigaste styrkor och medel för att lösa huvuduppgifterna i varje etapp. I den mån det öppnas nya möjligheter för rådsrepublikens utrikeshandel ska dessa i sin helhet underställas den ekonomiska huvudplanens behov.

De till huvuduppgifterna i varje etapp knutna produktionsgrenarna måste vidareutvecklas utifrån våra verkliga behov. Produktionsgrenar som inte ovillkorligen behövs för huvuduppgiften under aktuell ekonomisk period, kan stödjas bara i den mån deras arbete inte hindrar ett genomförande av huvuduppgiften. Därför får sovjetiska ekonomiska centras löpande ekonomiska uppgifter inte bara vara en enkel uppräkningskrav och behov, utan måste med järnhård konsekvens utgå från hela den ekonomiska planen för den närmaste epoken.

Realiseringen av fastställd plan ska inte ske genom hjältemodiga ansträngningar av typen engångsinsatser utförda av arbetarklassens mest progressiva element, utan genom ett ihärdigt, systematiskt och planmässigt arbete, i vilket allt större och större massor av det arbetande folket engageras.

Denna allt mer omfattande mobilisering och kamp för högre arbetsmoral kan ha framgång bara om det också genomförs en upplysningskampanj om den ekonomiska planens innersta väsen, riktad till de breda massorna i stad och på land, om dess innersta logik, som blir verkligt fruktbringande först efter en längre period, vilken kommer att kräva de största ansträngningar och de största offer.

III. Mobiliseringen av kvalificerade arbetare

Kongressen godkänner teserna från RKP:s CK om mobiliseringen av industriproletariatet, arbetsplikten, ekonomins militarisering och användningen av militära förband för ekonomiska behov, samt beslutar:

Partiets organisationer måste med alla till buds stående medel hjälpa fackföreningar och arbetsförmedlingar att samla in uppgifter om kvalificerade arbetare i syfte att engagera dem i produktivt arbete. Detta måste utföras lika strikt och konsekvent som det arbete vi utfört och utför vad gäller arméns befälskår.

Varje kvalificerad arbetare måste återvända till arbete inom sitt yrke. Rekrytering av kvalificerade arbetare till andra sovjetiska poster får bara ske efter medgivande från vederbörliga och behöriga centrala och lokala organ.

IV. Massmobilisering enligt principen om allmän arbetsplikt

Det måste från första början göras en riktig satsning på massmobiliseringar i enlighet med den allmänna arbetsplikten, dvs, det ska i möjligaste mån varje gång finnas en exakt överensstämmelse mellan antalet mobiliserade, mobiliseringsort, arbetsuppgiftens omfång och kvantiteten nödvändiga arbetsredskap. Lika viktigt är att bland de mobiliserade välja ut tekniskt kunniga och politiskt ståndaktiga instruktörer och att i förväg, i samband med mobilisering av partifolk, bilda kommunistiska celler, dvs gå tillväga så som vi gjorde då vi skapade Röda armén.

V. Arbetstävlan

Varje samhällsordning (slavsamhället, livegenskapen, kapitalismen) har haft sina metoder och rutiner för arbetstvång och arbetsfostran till utsugarnas fromma. Sovjetsamhällets uppgift är att i full utsträckning utveckla egna metoder för påverkan i syfte att öka arbetets intensitet och funktionalitet på basis av en socialiserad ekonomi i hela folkets intressen.

Jämsides med agitatorisk och ideologisk påverkan på de arbetande massorna och repressalier gentemot notoriska latmaskar, parasiter och desorganisatörer – är *tävlan* en mäktig kraft för att lyfta arbetsproduktiviteten. I det kapitalistiska samhället har tävlan karaktären av konkurrens och leder till den ena människans utsugning av den andra. I ett samhälle där produktionsmedlen har nationaliserats kan arbetstävlan – utan att alls rubba solidariteten – bara leda till att den gemensamma summan arbetsprodukter blir större.

Frågan om tävlan mellan fabriker, regioner, fabriksavdelningar, verkstäder och enskilda arbetare måste bli föremål för noggranna studier i fackliga organisationer och i de ekonomiska organen. Ett premiesystem måste bli ett av de starkaste verktygen för att uppmuntra tävlan. Detta premiesystem bör anpassas till livsmedelsleveranser: Så länge rådsrepubliken har otillräckligt med livsmedel ska en ordentligt och samvetsgrann arbetare försörjas bättre än en försumlig.

VI. Från trusternas centralism – till socialistisk centralism²

Den nuvarande formen för industrins organisation är en övergångsform. Arbetarstaten har nationaliserat de kapitalistiska trusterna och kompletterat dem med enskilda företag från samma industribransch och med dessa trusters som förebild slagit samman företag ur samma bransch, som inte sammanfördes i trusters under kapitalismen. Detta har förvandlat industrin till en rad mäktiga vertikala sammanslutningar, som i ekonomiskt avseende är isolerade från varandra och som endast i toppen kommunicerar med Högsta folkhushållningsrådet.

Samtidigt som varje företag, vilket ingick i en trust under kapitalismen, kunde skaffa många material, arbetskraft och liknande på närmaste marknad, måste nämnda företag under våra förhållanden skaffa sig allt de behöver efter beställningar från den sammanslagna ekonomins centrala organ.

Med tanke på vårt lands enorma yta, produktionsfaktorernas instabilitet och föränderlighet, oordningen inom transportsektorn, ytterligt dåliga telekommunikationer, ytterst inexakta metoder för och resultat av våra ekonomiska kalkyler, har de metoder för centralism, som blev resultatet av den första tidens expropriering av den borgerliga industrin, metoder som oundvikligen ledde till att förbindelserna mellan lokala företag (i städer, guvernement, regioner, län) bröts – resulterat i vidunderliga former av byråkratism till obotlig skada för vår ekonomi.

Den organisatoriska uppgiften består däri, att vi – samtidigt som vi behåller och vidareutvecklar den vertikala centralismen i form av överstyrelser – samordnar den så, att våra företag även kan ingå i horisontella ekonomiska regioner, där industriföretag inom olika branscher och av olikartad ekonomisk betydelse blir försörjda med råvaror, transportmedel, arbetskraft osv ur samma lokala källor.

VII. Regionala ekonomiska organ

Kongressen anser det som absolut nödvändigt, att i till ytan stora regioner, som ligger långt från centrum och där särskilda ekonomiska förhållanden råder, för den närmaste tiden bildar starka och kompetenta regionala ekonomiska organ med representation från berörda statliga centra.

Dessa regionala byråer, som kommer att bestå av de mest erfarna kadrer med stor förståelse för vad de statliga planerna kräver, måste ha omfattande befogenheter vad gäller den direkta ledningen av det ekonomiska livet lokalt, sammanknyta såväl guvernementens folkhushållningsråd som regionledningar för att på basis av den centralt fastlagda planen kunna genomföra de nödvändiga förändringar, förflyttningar av råvaror, arbetskraft osv som omständigheterna kräver. I enlighet med dessa uppgifter måste det i dessa regionala byråer finnas behöriga delegater som sköter kontakten med de centrala ekonomiska förvaltningarna.

Eftersom dessa regionala ekonomiska byråer är verksamma enligt fullmakter, som de fått via sovjetmaktens centrala organ, gäller alla beslut som fattades vid VII Sovjetkongressen rörande relationerna till guvernementens exekutivkommittéer.

Med tanke på att arbetsarméernas råd redan nu i betydande grad fyller funktionen som regionala ekonomiska organ, ska de även i fortsättningen anpassas till dessa uppgifter med alla de yttre förändringar av deras apparater detta kan medföra, och utan att det behöver skapas parallella regionala organ.

VIII. Den socialistiska centralismens utformning

I Högsta folkhushållningsrådet och dess lokala organ måste finnas speciella kommissioner för att studera frågor hur man på bästa sätt ska ordna de ömsesidiga relationerna mellan olika ekonomiska organ, mellan centrala och lokala organ, hur företagen på en viss plats på enklast möjliga vis ska kunna få tillgång till nödvändiga råvaror, komplettera sin arbetskraft och liknande, utan att de varje gång ska tvingas vända sig till centrum och samtidigt utan att de bryter mot de generella ekonomiska planerna.

Endast genom ständiga förbättringar som utgår från vunna erfarenheter, endast genom att stärka och bredda kontakterna mellan lokala företag av de mest skilda slag, endast genom att korta avstånden för leveranser av råvaror och färdiga produkter, endast genom att utarbeta de bästa metoderna för hur alla företag i städer, guvernement och län ska kunna använda sig av förefintlig arbetskraft – kan sovjetekonomin gå över från nuvarande former för centralism, som bär spår av de kapitalistiska trusterna, till en verkligt socialistisk centralism som bär fram en ekonomi, vilken omfattas av en enhetlig plan i alla dess branscher och landsändar.

IX. Industrins ledningsfunktion

Vare sig det handlar om ett enskilt industriföretag eller en hel industribransch är huvuduppgiften beträffande industrins ledningsfunktion den, att det måste skapas ett kompetent, gediget och energiskt ledarskap.

För att förenkla och precisera industrins ledningsfunktion, samt i syfte att spara på våra organisatoriska krafter, anser kongressen det nödvändigt att närma industrins ledningsfunktion och företagens enmansledning till varandra, nämligen på följande sätt: Vi måste upprätta en fullständig och ovillkorlig enmansledning i verkstäder och fabriker, gå över till enmansledning i fabriksförvaltningarna och till mindre kollegier i administrations- och produktionsapparaterna vid medelstora och större företagsenheter³.

Eftersom frågan om att engagera allt bredare skikt av arbetarklassen i ledningen av ekonomin har så stor betydelse måste den lösas med hjälp av en rad åtgärder, varav de viktigaste nämns här nedan, men det får inte ske på bekostad av förvaltningsapparatens stabilitet, kompetens och enkelhet i varje givet ögonblick.

Med tanke på att vi ännu inte utarbetat en odiskutabel typ av förvaltning för de sovjetiska företagen, för mångfalden av företag och hela branscher och därför att själva dess utformande som kräver kadrer av administratörer, direktörer och liknande, ännu bara befinner sig i initialskedet, anser kongressen det vara nödvändigt och fullt tänkbart, att – på vägen till fullständig enmansledning – tillämpa olika kombinationer i industrins ledningsfunktioner, sådana som:

a) en direktör-administratör, som kommer ur yrkesarbetarnas led, en arbetare som utmärkt sig för stark vilja, uthållighet och som särskilt har förmågan att dra in specialister, tekniker och ingenjörer i arbetet – samt att han som assistent får en ingenjör vid sin sida;

- b) en ingenjör-specialist, i egenskap av företagets faktiske ledare, samt vid hans sida en kommissarie ur yrkesarbetarnas led, en arbetare som med vidsträckta befogenheter och skyldigheter griper in i hela verksamheten;
- c) yrkesarbetare, en eller två, i egenskap av assistenter åt direktören-specialisten, arbetare som har rätt och skyldighet att nagelfara fabriksledningens hela verksamhet, dock utan rätt att stoppa beslut fattade av direktören;
- d) i de fall där det finns mindre och väl inarbetade kollegier, vars medlemmar kompletterar varandra och redan i praktiken bevisat sin arbetsförmåga, ska vi behålla desamma som sådana, öka ordförandens befogenheter liksom hans ansvar för kollegiets arbete i dess helhet. Kollegierna i ekonomiska organ på mellannivå och högre upp (guvernementens folkhushållningsråd och regionala förvaltningar – överstyrelser och avdelningar) ska ha ett begränsat antal medlemmar under en ordförande som själv ansvarar för respektive förvaltnings hela arbete.

Ett nödvändigt villkor för att kunna förbättra den ekonomiska organisationen och öka produktionen är i varje fall, att vi faktiskt börjar genomföra den upprepade gånger proklamerade principen, att en bestämd person har ett exakt ansvar för ett bestämt arbete. I den mån *arbetarkollegier* finns med i diskussions- eller beslutsprocessen måste den principen ovillkorligen lämna plats för en *enmansledning* i den process vari fattat beslut ska verkställas. Varje organisations duglighetsgrad måste mätas utifrån kunskap om i vilken mån skyldigheter, funktioner och ansvar har fördelats inom densamma.

Anmärkning. Ett särskilt organ inom Högsta folkhushållningsrådet bör noggrant kontrollera förvaltningarnas arbete, både i syfte att permanent kunna göra urval bland personalen och att på basis av vunna erfarenheter kunna fastställa vilka metoder som är de bästa för att engagera arbetare och specialister i ledningen.

Organiseringen av industrins ledningsfunktioner, såväl kollegiala ledningar som enmansledningar, måste ske i samråd med Högsta folkhushållningsrådets organ och med motsvarande organ inom fackföreningsrörelsen. Utnämningen av specialister till ansvarsposter sker i samma ordning.

X. Massornas engagemang i industriföretagens förvaltning

Kongressen anser det vara nödvändigt, att det vidtas verkamma åtgärder för att utbilda breda arbetargrupper i organisations- och produktionstänkande och att ur arbetarklassens miljöer vaska fram fräscha element, som har förmågan att ställa sig i ledningen för det organisatoriska arbetet inom industrin. Med detta syfte:

- a) ska vi genom fackföreningarna och Högsta folkhushållningsrådet förbättra propagandan för höjd produktion och inte begränsa oss enbart till allmänna appeller om ökad arbetsproduktivitet, utan ta upp frågan konkret och målinriktat för enskilda industribranscher och enskilda företag; ställa som uppgift att varje arbetare ska känna till företagets roll och plats i den socialistiska ekonomins system totalt sett; samt att i detta system införa periodiska (ex.vis månatliga) stormöten för fabriksens arbetare, där ledningen rapporterar om hur arbetet förlöpt den senaste månaden och om produktionsplanen för nästa månad;
- b) ska vi på enskilda större företag eller för grupper av företag⁴ organisera kurser i industriell administration, där de duktigaste arbetarna – om möjligt utan att behöva avbryta arbetet i produktionen – utifrån berörda företags erfarenheter ska kunna skaffa sig ökade kunskaper om företagsadministration;
- c) ska vi kunna utnämna arbetare som genomgått nämnda utbildning till assistenter för avdelningscheferna eller fabriksdirektören;

d) ska vi kunna utnämna arbetare, som på detta sätt genomgått en förberedande praktikperiod, till självständiga poster inom administration och produktion, först på mindre företag och därefter även på större.

XI. Specialisterna inom industrin

Vi måste utgå från att vi, utan en vetenskaplig organisering av produktionen, ja, inte ens med hjälp av den mest omfattande tillämpning av principen om arbetsplikt och den största arbetsheroism från arbetarklassen, vare sig kan säkerställa uppbygget av en mäktig socialistisk ekonomi eller ens ta oss ut ur fattigdomsfällan. Därför anser kongressen, att vi absolut måste räkna in alla arbetsdugliga specialister som finns inom ekonomins olika branscher och att allsidigt använda oss av dem för att organisera produktionen.

På samma gång som kongressen anser det nödvändigt, att även i fortsättningen kontrollera och strängt bestraffa alla kontrarevolutionära element, vilka försöker utnyttja sina poster för att bekämpa den socialistiska ekonomiska regimen, vill kongressen också kategoriskt påminna alla partimedlemmar om sin uppgift att ideologiskt försöka dra med specialisterna i arbetet för rådsrepublikens produktionsintressen, samt att kongressen, i strikt överensstämmelse med vårt programs anda och bokstav, ålägger partiarbetarna plikten att försöka skapa ett kamratligt samarbete mellan arbetare och de tekniker-specialister, som den proletära regimen fått i arv efter det borgerliga samhället.

En av uppgifterna i vår produktions- och allmänpolitiska agitation är enligt kongressen, att starta en upplysningskampanj riktad till de breda arbetarmassorna angående den storslagna karaktären av de ekonomiska uppgifter landet står inför, liksom om vikten av teknisk utbildning, administrativa och vetenskapligt-tekniska erfarenheter, samt anser det vara en plikt för alla partimedlemmar, att oförsonligt bekämpa all okunnig självöverskattning som går ut på att arbetarklassen mycket väl kan lösa sina uppgifter utan att använda sig av borgerligt skolade specialister på de mest ansvarsfulla posterna. Sådana demagogiska element, som spelar på denna typ av fördomar bland de mest efterblivna arbetarna, har ingen plats i den vetenskapliga socialismens partiled.

Individuell registrering av arbetsproduktivitet och individuell premiering ska tillämpas i lämpliga former för den administrativa och tekniska personalen. De bästa administratörerna, ingenjörerna och teknikerna ska ges mer gynnsamma villkor, så att vi till fullo kan ta till vara deras krafter i den socialistiska ekonomin.

Vi ska synnerligen väl premiera de specialister, under vars ledning arbetarna skaffar sig särskilt bra och nödvändig praktik för fortsatt självständigt arbete på administrativa poster.

Vi måste slutgiltigt utrota alla fördomar mot att den högre tekniska personalen vid företag och institutioner skulle kunna bli medlemmar i fackföreningarna. Genom att ta med ingenjörer, läkare, agronomer osv i fackföreningarna hjälper de dessa element att, tack vare kamratlig samarbete med det organiserade proletariatet, komma med i aktivt arbete i det sovjetiska samhällsbygget, samtidigt som de får ett tillskott av kader med speciella vetenskapliga kunskaper och erfarenheter.

XII. Glavpolitput⁵

Transportsektorn kommer under den närmaste perioden att stå i centrum för vårt partis uppmärksamhet och ansträngningar. Transportsektorns återhämtning är en nödvändig förutsättning även för de mest blygsamma framsteg inom alla andra områden av ekonomin och i första hand vad gäller livsmedelsförsörjningen.

Den största svårigheten i arbetet för transportsektorns tillfrisknande är att de Järnvägsanställdas fackförbund är så svagt. Det beror på att de järnvägsanställda är en brokig

skara människor, bland vilka det finns rätt många kvar från sönderfallets tid, liksom på mobiliseringen av kommunister till krigsfronten, de mest medvetna och självuppoftande elementen bland järnvägsarbetarna.

Kongressen, som anser det vara en av de viktigaste uppgifterna för partiet att allsidigt bistå de Järnvägsanställdas fackförbund, utan vars deltagande vår transportsektor inte kan nå upp till önskad målsättning, anser samtidigt att vi utan tvekan och förbehållslöst måste ta beslut om extraordinära och utomordentliga åtgärder (undantagstillstånd och liknande) pga transportsektorns fruktansvärda förfall och som har sin förklaring i att vi ofördröjligen måste vidta åtgärder för att förhindra dess omedelbara sammanbrott och därmed rådsrepublikens död.

När kongressen utifrån denna synvinkel utvärderar Glavpolitputs verksamhet finner den lämpligt, att i fortsättningen stärka detta provisoriska organ för kommunistiska partiet och sovjetmakten, som samtidigt följer två obrottsligt sammanknutna uppgifter:

Att genom erfarna kommunister och de bästa representanterna för arbetarklassen utöva ett organisatoriskt och omedelbart inflytande, så att tillståndet inom transportsektorn utan dröjsmål kan förbättras och samtidigt stärka de Järnvägsanställdas fackförbund, engagera de bästa funktionärer Glavpolitput kan skicka till densamma, att hjälpa den fackliga organisationen med att upprätthålla den mest järnhårda disciplin och sålunda förvandla de Järnvägsanställdas fackförbund till ett oersättligt verktyg för att framgent kunna åstadkomma ett lyft för järnvägstransporterna.

Efter detta arbete måste Glavpolitput och dess lokala organ på kortast möjliga tid sammanföras med, å ena sidan, det järnvägsanställda proletariats fackliga organisation samt, å andra sidan, med de institutioner som ingår i den normala verksamheten inom Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer.

XIII. Uppgifter på livsmedelsförsörjningens område

Vad gäller livsmedelspolitiken ser vi följande uppgifter framför oss:

1. Att med ökade kraftansträngningar samla ihop en livsmedelsfond som uppgår till några hundra miljoner pud.
2. Att fördela denna fond i form av livsmedelsbaser som inrättas i de regioner där den viktigaste industrin är koncentrerad.
3. Att handfast och direkt knyta fördelningen av livsmedel till uppgiften att återuppbygga industrin och transportsektorn (i första hand leverera livsmedel till de viktigaste industri- och transportföretagen; smidigt navigera mellan föränderliga produktionsuppgifter; garantera premiesystemet nödvändiga livsmedel m.m.).

XIV. Arbetsarméerna

Att använda militära förband för att lösa uppgifter i produktionen har i olika grad så väl en praktisk-ekonomisk betydelse som betydelse i meningen socialistisk fostran. Förutsättningarna för att soldatarbete ska kunna användas i stor omfattning och på ett för ändamålet bra sätt, är följande:

- a) att arbetet är av enklare slag, som passar alla rödarmister;
- b) att det tillämpas ett system av arbetsbeting med sänkta matransoner för den som inte klarar betinget;
- c) att det tillämpas ett premiesystem;

d) att ett betydande antal kommunister deltar i arbetena på varje avsnitt så att de med sina exempel kan utgöra föredömen för rödarmisternas förband.

Om stora militära enheter engageras och sätts in i produktivt arbete innebär det, att det kommer att finnas ett relativt stort antal rödarmister som inte direkt är sysselsatta i produktion. Att sätta in hela arbetsarméer, med bibehållande av arméapparaten, kan därför vara berättigat endast i den mån vi behöver bibehålla armén i dess helhet för militära uppgifter.

Så fort detta behov bortfaller måste vi omorganisera våra skrymmande staber och förvaltningar och använda de bästa elementen bland de yrkesutbildade arbetarna som mindre stötförband i arbetet på de viktigaste industriföretagen.

XV. Arbetsfrontens desertörer⁶

Med anledning av, att en betydande del av arbetarna – i försöken att bättre kunna klara sin egen livsmedelsförsörjning – ganska ofta och i spekulationssyfte lämnar företagen och reser från plats till plats, vilket är till fortsatt skada för produktionen och bara försämrar arbetarklassens läge generellt, anser kongressen att en av sovjetmaktens och fackföreningarnas mest trängande uppgifter är att planmässigt, systematisk, ståndaktigt och hårdnackat bekämpa dessa deserteringar från arbetsfronten, bl.a. genom att publicera strafflistor över desertörerna, av dessa desertörer bilda straffarbetslag och slutligen genom att fångsla desertörer i koncentrationsläger.

XVI. Subbotnikar⁷

Subbotnikarna måste lokalt ägnas större uppmärksamhet än vad som hittills varit fallet. För dessa subbotnikar bör man välja ut uppgifter som lokalbefolkningen känner för, ge subbotnikarna karaktären av kollektiv arbetsinsats för ändamål som alla känner till och alla förstår, engagera inte bara partilösa arbetare, utan överhuvudtaget hela lokalbefolkningen, såväl män som kvinnor.

Inte mindre viktigt är att ha en noggrant utarbetad plan för varje subbotnik och en strikt plan för fördelningen av arbetskraften så att subbotniken verkligen kommer till nytta. Endast under dessa förutsättningar kan subbotnikarna bli en del av människornas liv, dra till sig allt bredare massor och befrukta det vardagliga arbetet med ett nytt initiativ och frisk entusiasm.

XVII. Ångloksreparationerna och tillverkningen av nya

Samtidigt som vi på allt sätt uppmuntrar varje enskild arbetargrups initiativ vad gäller reparationer av ånglok och tågsätt måste vi ha fullkomligt klart för oss, att denna hantverksmässiga metod att bistå transportsektorn endast kan vara av temporär karaktär, eftersom den slukar allt för mycket av den kvalificerade arbetskraft vi har sådan brist på och kräver för mycket utrustning från våra verkstäder, utrustning som är avsedd för andra ändamål.

Eftersom vi inte alls kan hoppas på att kunna skaffa oss ett stort antal ånglok från utlandet, vare sig de närmaste månaderna eller åren, är det absolut nödvändigt att organisera massproduktion av nödvändiga reservdelar och därefter även ånglok, och det i en omfattning som är mycket större än tillverkningen var före kriget.

Ett villkor för att en sådan satsning ska nå framgång är, att vi noggrant utarbetar en omfattande plan gällande ett stort antal lämpliga företag, där vi genomför en amerikanisering av produktionen, dvs att vi strikt delar upp produktionsprocessen i dess detaljfunktioner och att vi ersätter kvalificerade arbetare med lågutbildad arbetskraft under ledning av instruktörer.

XVIII. Mönsterföretag

Jämsides med generella åtgärder i syfte att lyfta landets ekonomi och höja arbetsproduktiviteten inom industrin, anser kongressen det nödvändigt att i lämpliga regioner skapa enskilda mönsterföretag inom de viktigaste industribranscherna. De företag, som valts ut i enlighet med den generella ekonomiska planen och utifrån tekniska, geografiska och andra överväganden, ska snabbt förses med kompletterande utrustning, nödvändig arbetskraft, tekniker, livsmedel, bränsle och råvaror. De här företagen måste ledas av våra bästa administratörer och tekniker. Mönsterföretagens politiska arbete måste skötas av RKPs CK och under dess direkta ledning. Rapporter om mönsterföretagens verksamhet måste regelbundet publiceras i pressen.

Så fort det bara är möjligt måste dessa företag starta kurser i teknik och administration och öppna yrkesskolor och liknande – med det syftet att mönsterföretagen ska förvandlas till skolor för industriell utbildning och härdar för ekonomisk och teknisk kreativitet i vidsträckt regioner, för hela industribranscher, ja, kanske också för hela landet.

XIX. Pappersproduktionen och typografin

Med tanke på, att den första förutsättningen för att rådsrepubliken ska nå framgångar på alla områden, inklusive det ekonomiska, är en systematisk agitation, där pressen spelar en ledande roll, vill kongressen fästa sovjetmaktens uppmärksamhet på det helt omöjliga tillståndet i vår pappersindustri och typografiska industri. Det är inte bara så, att våra tidningar inte når ut på landsbygden, de når heller inte arbetarna i städerna, samtidigt som vår hemska tryckteknik gör tidningarna allt mindre trevliga att läsa och därmed otillgängliga för de arbetande. Kongressen uppmanar ihärdigt Högsta folkhushållningsrådet att vidta kraftfulla åtgärder i syfte att öka pappersproduktionen, höja papperskvaliteten och att skapa ordning inom den typografiska branschen, så att arbetarnas och böndernas Ryssland verkligen får tillgång till det socialistiska tryckta ordet.

XX. Första maj⁸

I enlighet med denna nya och stora uppgift i den socialistiska revolutionen, beslutar kongressen följande:

Att förvandla proletärernas internationella högtidsdag 1 maj, som detta år infaller på en lördag, till en storslagen och landsomfattande subbotnik.

Det finns en broschyr under samma titel.

Den gavs ut av det rullande tryckeriet i det tåg som stod till förfogande för ordföranden i Revolutionära militärrådet 1920.

Översättning: *Kjell Berglund* från 1:a ryska upplagan av Trotskijs *Samlade verk* (Sotjinenija), band XV, utgiven i Moskva 1927. Även noterna är från denna utgåva.

Noter

¹ "Gerillakrig" på arbetsfronten. – Här menas lokala ekonomiska initiativ som tvingades fram av ett läge som krävde extraordinära åtgärder. I början var det omöjligt att samordna dessa initiativ med planerna från centrum, varför åtgärderna ofta var temporära och präglade av spontanitet.

² *Socialistisk centralism* – ett system för produktionens organisering, vars grundval är en enhetlig ekonomisk plan och en centraliserad ledning för ekonomin och som samtidigt förutsätter riktiga ömsesidiga relationer mellan den socialiserade ekonomins enskilda element. Trusternas centralism led av bristen på riktiga ömsesidiga relationer mellan ekonomins olika inslag (ex.vis mellan enskilda företag, liksom mellan centrum och lokala myndigheter osv), vilket också avspeglade sig i genomförandet av den enhetliga ekonomiska planen. Nästa nivå i det ekonomiska bygget kunde bara nås i det händelse det skulle gå, att på basis av en enhetlig ekonomisk plan,

samordna en centraliserad ledning med välorganiserade relationer och förbindelser lokalt. Det var i mitten av 1920 som den frågan började bli akut. I sitt anförande på IX partikongressen och sina teser om aktuella uppgifter i den ekonomiska återuppbyggnaden lyckade kamrat Trotskij för första gången rikta partiets och statens uppmärksamhet på denna fråga.

³ *Enmansledning och arbetarkollegier*. Under sovjetmaktens första period låg ledning och förvaltning på alla plan inom den sovjetiska ekonomins apparat i händerna på kollegier. I fabriker såväl som i överstyrelser hade valda kollegier hand om ledningen. Samtidigt som kollegierna skapade förutsättningar för ett gemensamt och kollektivt arbete var de också källan till konflikter och dröjsmål i arbetet och gav kollegiets medlemmar möjligheter att övervältra ansvaret på varandra osv. Tydligast kom dessa förhållanden till synes när t.ex. livsmedelssituationen blev värre eller krigsläget försämrades.

Behovet av att åstadkomma maximal verkställighet, strikt ansvarsfördelning och samordning i arbetet, tvingade kamrat Lenin att ta ställning för enmansledning i de fall kollegier inte klarar av sina uppgifter och bara stör arbetet. Denna övergång till enmansledning sammanföll med övergången till allt större centralisering och att lokala organisationer underställdes centrum. Bland dem som motsatte sig den av Lenin framlagda idén om enmansledning fanns kamraterna Osinskij, Smirnov, Rykov, Tomskij, Sapronov, Miljutin, Bubnov o.a.

Motsättningarna i denna fråga växte och kom att omfatta breda kretsar bland de fackliga aktivisterna och kadrer som arbetade med ekonomiska frågor, vilka tillsammans bildade en regelrätt opposition i frågan. Oppositionen framhöll, att arbetarkollegierna är ett medel för arbetarnas skolning och deltagande i produktionens ledning och förvaltning och utgör grunden för arbetardemokratin, samt att en upplösning av kollegiesystemet skulle innebära, att arbetarna rycks bort från de ekonomiska organen, leder till växande byråkratism osv. Meningsskiljaktigheterna i frågan blev särskilt påtagliga på partiets IX kongress och i partifractionen inom Allryska fackliga centralrådet (se också not 1 ovan)

På IX partikongressen gjorde kamrat Lenin ett inlägg med adress till oppositionen (Tomskij, Rykov, Osinskij o.a.) och sade bland annat följande: "...frågan om arbetarkollegier och enmansledning måste under alla omständigheter bli infallsvinkeln för alla våra viktigaste kunskaper, vår erfarenhet och revolutionära praktik". Vidare: "Våra diskussioner om arbetarkollegierna genomsyras ständigt och jämt av en mycket dålig anda – nämligen en avog inställning till specialister". I sin polemik mot oppositionens påståenden om att kollegiet utgör grunden för den sovjetiska demokratismen, framhöll kamrat Lenin, att "den sovjetiska socialistiska demokratismen på intet sätt står i motsättning till enmansledning och diktatur, att klassens vilja stundom kräver att det skapas en diktator som ibland kan åstadkomma mycket mer och ofta är bättre behövd".

[De två första Lenin-citaten är från "Centralkommitténs verksamhetsberättelse den 29 mars 1920 på RKP(b):s 9:e kongress" som finns i svensk översättning i bl a *Valda verk i 10 band*, band 9 (ordalydelsen skiljer sig något). Det tredje citatet är från Lenins tal om "den ekonomiska utvecklingen" den 31 mars och finns på engelska i *Collected Works* vol 30, "Speech On Economic Development" – *Red anm*]

Rent principiellt hade denna fråga lösts redan på Allryska centrala exekutivkommitténs session 29 april 1918, som efter ett anförande av kamrat Lenin antog en resolution där principen om enmansledning vann allmänt gillande. Men under 1918 genomfördes principen om enmansledning bara inom järnvägens förvaltningar. Det blev anledningen till att det utbröt en stor och livlig diskussion om enmansledning respektive arbetarkollegier.

Frågan om arbetarkollegier och enmansledning hade ännu fram till december 1919 inte kopplats ihop med frågan om allmän arbetsplikt eller med frågan om arbetets militarisering. När dessa frågor kom upp på dagordningen avslöjades att det fanns meningsskiljaktigheter även bland dem som var anhängare av arbetarkollegierna. En del av dem upptäckte att det fanns nya nyanser som gjorde att de bytte sida. På så sätt kom diskussionen fr.o.m. nu främst att handla om arbetsarméerna och militariseringen av vår ekonomi.

⁴ *Grupper av företag* – sammanslutningar av företag med likartad produktion eller som var grannar rent territoriellt.

⁵ *Glavpolitput* (Politiska huvudstyrelsen för vägar och kommunikationer) bildades 1919, när läget var som värst inom transportsektorn och det förelåg allvarlig fara för, att järnvägstrafiken helt skulle avstanna. I dess uppgifter ingick, att höja den politiska medvetenheten bland de järnvägsanställda och att därvid allsidigt använda sig av de kommunistiska krafter som hade satts in i arbetet med att återuppbygga transportväsendet. Förutom de rent politiska uppgifterna utförde Glavpolitput ett enormt arbete för att sprida propaganda om produktionens stora betydelse och bidrog därmed i betydande grad till att genomföra produktionsprogrammet. Under dess vakande öga fanns såväl kåren av kommissarier vid järnvägar och stationer, som arbetet i de lokala kommunistiska cellerna (för vilka Glavpolitput hade speciella politiska avdelningar på varje ort).

Allt det här gjorde det möjligt att införa en järnhård disciplin och ordning vid järnvägen och räddade sålunda järnvägstransporten från ett slutgiltigt sammanbrott. Efter att ha fullgjort sitt uppdrag upplöstes Glavpolitput 1921. Dess apparat övertogs till stora delar av Transportarbetarnas centralkommitté.

⁶ *Arbetsfrontens desertörer* – här avses det faktum, att många arbetare flydde ut på landet, på eget bevåg lämnade ett företag för att söka jobb på ett annat, samt ogiltig arbetsfrånvaro osv.

⁷ *Subbotnik* – frivilligt, obetalt arbete som utförs av arbetargrupper under timmar och dagar på sin fritid (lördagar-söndagar). Den första subbotniken ägde rum på en lördag, 10 maj 1919, vid Kazanjärnvägen i Moskva.

(Därav namnet subbotnik som kommer efter ryskans ord för lördag – *subbóta*.) Efter den händelsen blev subbotnikar på lediga dagar, med deltagande av partiarbetare och fackliga aktivister, en vanlig företeelse i Sovjetryssland. Under rådande förhållanden, med ekonomisk ruin och hunger, hade subbotnikarna en enorm fostrande roll som exempel på hjältemodiga arbetsinsatser och som embryon till en ny social arbetsorganisation. Lenin uppmärksammade subbotnikarna i en speciell broschyr med titeln *Det stora initiativet* (se Samlade skrifter band XVI, sid 241).

⁸ *1 maj* – proletariatets internationella solidaritetsdag, fastställd av Andra Internationalens pariskongress 1889. Fr.o.m. 1920 gick firandet av första maj i Sovjetryssland i den ekonomiska återuppbyggnadens tecken. I enlighet med IX partikongressens beslut förvandlades förstamajfirandet 1920 till en storslagen och riksomfattande subbotnik.